

การบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร*
TEMPLE MANAGEMENT OF THE ABBOT AT KHLONG LAN DISTRICT
IN KAMPHAENG PHET PROVINCE

พระครูวิลาสวชิรธรรม (สุข สุกกธมโม),
พระครูวชิรคุณพิพัฒน์ (อเนก คุณวฑฺฒโธ)

Phrakruvilasawajiratham (Sukha Sukkadhammo),
Phrakhruwachirakhunhiphat (Anek Khunawutdho)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: 4093phrakhru@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร 2. เปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3. ศึกษาปัญหา อุปสรรคและเสนอแนะการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบผสมวิธีกลุ่มตัวอย่างการวิจัย คือ พระสงฆ์ จำนวน 167 รูป ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูปหรือคน และวิเคราะห์ข้อมูล ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.80$, $S.D.=0.20$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน 2. การบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ วุฒิการศึกษา สามัญ และวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ส่วนพระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย 3. ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ปัญหา อุปสรรคที่มีต่อการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร โดยส่วนใหญ่พระสังฆาธิการ วัดหลาย

*Received September 5, 2025; Revised September 17, 2025; Accepted October 5, 2025

แห่งมีพระจำพรรษาน้อย ทำให้กิจกรรมขาดความต่อเนื่อง ชุมชนมีส่วนร่วมน้อย คนรุ่นใหม่
ห่างเหินวัด ขาดอาสาสมัครช่วยงาน งบประมาณจำกัด

คำสำคัญ: การบริหาร; การจัดการวัด; เจ้าอาวาส

Abstract

This research article aimed: 1. to examine the level of monastery management by abbots in Khlong Lan District, Kamphaeng Phet Province; 2. to compare the opinions of monks toward monastery management by abbots in Khlong Lan District, classified by personal factors; and 3. to investigate the problems, obstacles, and recommendations concerning monastery management by abbots in Khlong Lan District. The study employed a mixed-methods approach. The research sample consisted of 167 monks, while nine monks or key informants were purposefully selected for in-depth interviews. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation. The qualitative data were analyzed by descriptive content interpretation.

The research results revealed that: 1. The study revealed that the overall level of monastery management by the abbots in Khlong Lan District, Kamphaeng Phet Province, was high ($\bar{X}=3.80$, $S.D.=0.20$). When analyzed by specific aspects, all dimensions were found to be at a high level. 2. The results indicated that when classified according to personal factors, including age, general education, and Dhamma studies education, there were no statistically significant differences in perceptions of monastery management by the abbots. Therefore, the research hypothesis was rejected. However, for the factor of years of ordination, there were statistically significant differences at the 0.01 level, accepting the set research hypothesis. 3. The study identified several key problems and obstacles affecting the abbots' monastery management in Khlong Lan District, Kamphaeng Phet Province: Many monasteries had a limited number of resident monks, resulting in a lack of continuity in monastery activities. Community participation was low, especially among younger generations who were less involved with the

monastery. There was a shortage of volunteers to assist with monastic activities. Budgetary constraints limited the implementation of activities.

Keywords: Administration; Monastery Management; Abbots

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานสำคัญของสังคมไทยมาอย่างยาวนาน ทั้งในด้านการดำรงชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี และคุณค่าทางจิตใจของประชาชน วัดในฐานะสถาบันทางศาสนามีบทบาทเป็นศูนย์รวมจิตใจ เป็นแหล่งการเรียนรู้ด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม อีกทั้ง ยังทำหน้าที่สนับสนุนกิจกรรมของชุมชนในหลากหลายมิติ (พระราชวรมนี (ประยุทธ์ ปยุตโต), 2530) โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบท วัดมักเป็นสถานที่จัดกิจกรรมสำคัญทั้งทางศาสนา การศึกษา และสังคม เจ้าอาวาสในฐานะผู้นำสูงสุดของวัด ไม่เพียงมีหน้าที่ดูแลกิจการทางพระพุทธศาสนาและคณะสงฆ์ แต่ยังต้องบริหารจัดการศาสนสมบัติ การเงิน การก่อสร้าง และการพัฒนาวัดเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนรอบข้าง (กรมการศาสนา, 2549) ดังนั้น การบริหารจัดการของเจ้าอาวาสจึงมีผลโดยตรงต่อความเจริญก้าวหน้าและความศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในพื้นที่

แม้ว่าวัดจะยังคงมีความสำคัญต่อสังคมไทย แต่การบริหารจัดการวัดในปัจจุบันกลับเผชิญกับข้อจำกัดหลายประการ อาทิ การขาดบุคลากรจิตอาสาช่วยเหลือกิจกรรม ขาดระบบการจัดทำบัญชีและการบริหารศาสนสมบัติที่โปร่งใส ขาดแผนการพัฒนาที่เป็นระบบ รวมถึงปัญหาด้านงบประมาณและทรัพยากรที่ไม่เพียงพอ (ธีรวิทย์ ทองโอษฐ์, 2544) อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมยังส่งผลให้บทบาทของวัดลดความสำคัญลงในบางชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมที่ผู้คนมีวิถีชีวิตเร่งรีบและการยึดโยงกับวัดน้อยลง

สำหรับอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีทั้งลักษณะกึ่งเมืองและชนบท วัดยังคงเป็นศูนย์รวมของชุมชน แต่จากการสังเกตพบว่ามีข้อจำกัดในการบริหารจัดการ เช่น เจ้าอาวาสบางรูปมีอายุสูงและพรรษามาก แต่ขาดความรู้ด้านการบริหารจัดการสมัยใหม่ การจัดทำแผนพัฒนาวัดไม่ต่อเนื่อง ขาดการประชาสัมพันธ์กิจกรรมที่ดึงดูดชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วม ตลอดจนการจัดการศาสนสมบัติที่ไม่เป็นระบบ สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นที่ต้องพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการวัดในพื้นที่ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

จากสภาพปัญหาดังกล่าวจึงเห็นได้ว่า การบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร เป็นประเด็นที่ควรได้รับการศึกษาอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ทราบระดับการบริหารจัดการวัดในมิติที่สำคัญ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของ

พระสงฆ์ต่อการบริหารจัดการวัด ตลอดจนการค้นหาคำปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการพัฒนา อันจะนำไปสู่ข้อเสนอเชิงวิชาการและแนวทางปฏิบัติที่สามารถประยุกต์ใช้ในการยกระดับคุณภาพการบริหารจัดการวัดให้สอดคล้องกับสังคมไทยยุคปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและเสนอแนะการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) มีทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ พระสงฆ์ที่อยู่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 285 รูป (สำนักงานเจ้าคณะอำเภอคลองลาน, 2567)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยคำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโรยามาเน่ (Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่าง เท่ากับ 167 รูป

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชรจำนวน 9 รูปหรือคน โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มนักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา กลุ่มพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะตำบล และกลุ่มพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับ การบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิด ให้ผู้ตอบ แบบสอบถามแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค พร้อมทั้งข้อเสนอแนะ หาค่าดัชนีความสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ของแต่ละข้อ (Index of Item - Objective Congruence : IOC) ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.80 ถึง 1.0 ค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถาม (Try Out) เท่ากับ 0.848

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบ มีโครงสร้าง ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 9 รูปหรือคน โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มนักวิชาการ หรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา กลุ่มพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะตำบล และกลุ่ม พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส ผู้วิจัยคัดเลือกโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลึกซึ้งและสะท้อนความคิดเห็นในหลากหลายมิติ การเลือก ผู้ให้ข้อมูลจากหลากหลายกลุ่มทำให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมทั้งมิติทางสังคม วัฒนธรรม การบริหารจัดการวัด ซึ่งจะช่วยให้ผลการวิจัยมีความลึกซึ้งและสามารถสะท้อนภาพรวม ของการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชรได้อย่าง ชัดเจนและรอบด้าน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับ ประชาชนในพื้นที่ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 167 ชุด

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 9 รูปหรือคน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้โปรแกรมวิจัยทางสังคมศาสตร์ในการ วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยใช้สถิติพรรณนา เพื่ออธิบายปัจจัยส่วนบุคคล โดยใช้ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอนุมาน เป็นสถิติที่ใช้ วิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ด้วยวิธีแบบ Stepwise เพื่อพยากรณ์ตัวแปรตามหนึ่งตัว ซึ่งส่งผล มาจากตัวแปรอิสระตั้งแต่สองตัวขึ้นไป ที่ส่งผลต่อปัจจัยส่วนบุคคลต่อการบริหาร จัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการสังเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ระดับการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร
ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร โดยภาพรวม

การบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการบริหารจัดการวัด การจัดกิจกรรมและศาสนสมบัติ	3.80	0.37	มาก
2. ด้านบริหารและการปกครอง	3.83	0.41	มาก
3. ด้านให้การศึกษาอบรมและสั่งสอน	3.80	0.41	มาก
4. ด้านการให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล	3.78	0.42	มาก
ภาพรวม	3.80	0.20	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.80$, S.D.=0.20) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านบริหารและการปกครอง ($\bar{X}=3.83$, S.D.=0.41) ด้านการบริหารจัดการวัด การจัดกิจกรรมและศาสนสมบัติ ($\bar{X}=3.80$, S.D.=0.37) ด้านให้การศึกษาอบรมและสั่งสอน ($\bar{X}=3.80$, S.D.=0.41) ด้านการให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล ($\bar{X}=3.78$, S.D.=0.42)

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
ตารางที่ 2 ผลทดสอบสมมติฐานการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

สมมติฐาน	ตัวแปรทดสอบ	F/t	Sig.	ผลการศึกษา	
				ยอมรับ	ปฏิเสธ
1	อายุ	0.805	0.524		✓
2	พรรษา	4.986	0.002**	✓	
3	วุฒิการศึกษาสามัญ	0.592	0.554		✓
4	วุฒิศึกษานักธรรม	0.058	0.782		✓

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร จำแนกตาม

ปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ มีวุฒิการศึกษาสายสามัญที่มีวุฒิการศึกษาแผนกธรรมต่างกัน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ส่วนพระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

3. ปัญหา อุปสรรคและเสนอแนะการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร 1. ด้านการบริหารจัดการวัด (การจัดกิจกรรมและศาสนสมบัติ) พบว่า การบริหารจัดการวัดยังขาดระบบที่เป็นมาตรฐานและไม่โปร่งใสเพียงพอ ทั้งด้านการวางแผน การจัดสรรทรัพยากร และการมีส่วนร่วมของชุมชน ทำให้การพัฒนาไม่ต่อเนื่อง ดังนั้นควรจัดทำแผนยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน มีระบบบัญชีและการเงินที่ตรวจสอบได้ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์และชุมชน เพื่อยกระดับการบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพและความยั่งยืน ด้านการบริหารและการปกครอง พบว่า การบริหารและการปกครองวัดยังมีปัญหาการกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบที่ไม่ชัดเจน รวมถึงการขาดการมีส่วนร่วมของพระภิกษุและชุมชน ส่งผลให้การดำเนินงานไม่เป็นเอกภาพ ดังนั้นควรกำหนดโครงสร้างการบริหารงานที่ชัดเจน ใช้หลักธรรมาภิบาล โปร่งใส ตรวจสอบได้ และเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อให้การปกครองวัดมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ด้านการให้การศึกษาอบรมและสั่งสอน พบว่า การจัดการศึกษาและการอบรมในวัดยังประสบปัญหาขาดบุคลากรผู้สอนและสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย ทำให้การถ่ายทอดธรรมะและการอบรมเยาวชนไม่ดึงดูดความสนใจมากนัก ดังนั้นควรส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพพระวิทยากร จัดหาอุปกรณ์และสื่อเทคโนโลยีที่เหมาะสม ตลอดจนพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการของเยาวชนและชุมชน เพื่อให้การสั่งสอนมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ด้านการให้ความสะดวกในการบำเพ็ญกุศล พบว่า การจัดงานบุญภายในวัดยังมีปัญหาด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกที่ไม่เพียงพอ รวมถึงอุปกรณ์ประกอบพิธีบางส่วนชำรุด จึงทำให้ญาติโยมไม่ได้รับความสะดวกในการบำเพ็ญกุศลอย่างเต็มที่ ดังนั้น ควรปรับปรุงและพัฒนาสถานที่ พร้อมทั้งจัดหาและบำรุงรักษาอุปกรณ์ที่จำเป็นให้เพียงพอและเหมาะสม เพื่รองรับการประกอบพิธีกรรมและการบำเพ็ญกุศลได้อย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า อยู่ในระดับมาก โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.80$, S.D.=0.20) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1. ด้านบริหารและการปกครอง ($\bar{X}=3.83$, S.D.=0.41) 2. ด้านการบริหารจัดการวัด การจัดกิจกรรมและศาสนสมบัติ ($\bar{X}=3.80$, S.D.=0.37) 3. ด้านให้การศึกษาอบรมและสั่งสอน

($\bar{X}$ =3.80, S.D.=0.41) 4. ด้านการให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล ($\bar{X}$ =3.78, S.D.=0.42) ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าพระสงฆ์มีการบริหารจัดการวัดในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูวินัยธรมานะ หิริธมโม (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำของพระสงฆ์ในการบริหารจัดการวัด ในอำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการวิจัยพบว่า 1. พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัด ในอำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =3.85, S.D.=0.519) 2. ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า 1. การประชุมมีน้อยเจ้าอาวาสไม่ค่อยพบปะกับพระลูกวัด 2. เจ้าอาวาสไม่ค่อยรับฟังความคิดเห็นของลูกวัด 3. พระลูกวัดไม่มีสิทธิ์ตรวจสอบกิจการงานต่าง ๆ ของวัด ข้อเสนอแนะ 1. การประชุมปรึกษาหารือเกี่ยวกับนโยบายแผนการดำเนินงานของวัดกับพระภายในวัดเพื่อปรับปรุงพัฒนา เป็นประจำทุกเดือน 2. เจ้าอาวาสควรมีการมอบหมายงานให้กับพระภายในวัดอย่างชัดเจน 3. เจ้าอาวาสให้พระในวัด ร่วมกำหนดทิศทางการพัฒนางานด้านการปกครอง เปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญ มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเสมอ

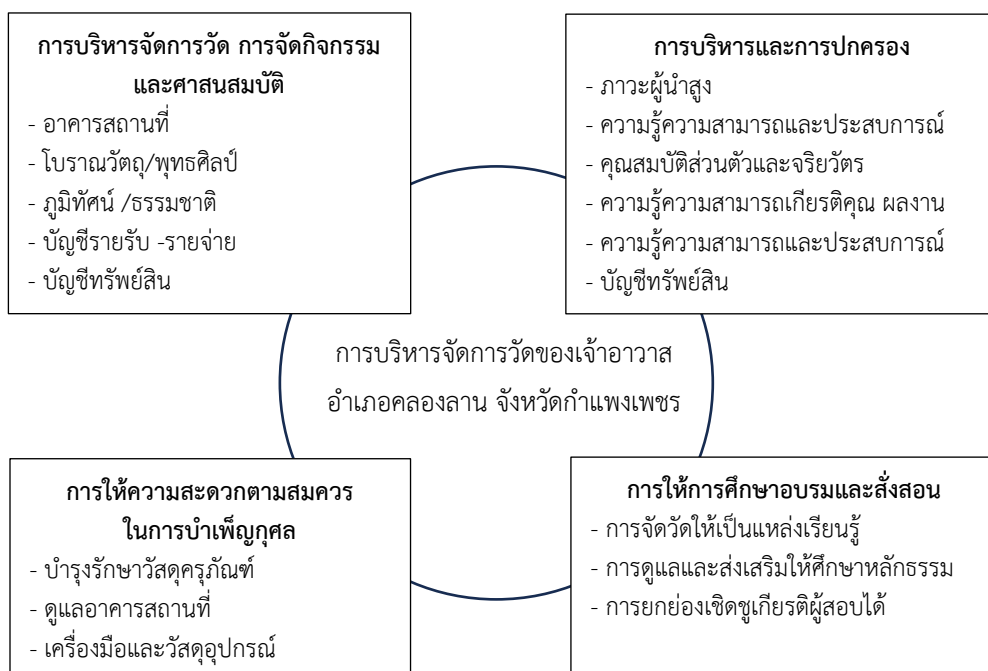
2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่าพระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยแสดงให้เห็นว่า อายุของผู้ตอบแบบสอบถามต่างกันไม่มีผลที่แตกต่างกัน ในการแสดงความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร สอดคล้องกับงานวิจัยของพระสนธยา อธิจิตโต (2567) ที่พบว่า การบริหารจัดการวัดที่ใช้ระบบเดียวกันอย่างเป็นแบบแผน เช่น กิจกรรม 5 ส และการดำเนินงานตามวงจร PDCA ทำให้พระสงฆ์ในทุกช่วงวัยมีความเข้าใจ ทศนะ และการประเมินการบริหารไปในทิศทางเดียวกัน โดยไม่เกิดความแตกต่างตามช่วงอายุ

3. ปัญหา อุปสรรคและเสนอแนะการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ปัญหาและอุปสรรคเจ้าอาวาสจำนวนมากยังขาดทักษะด้านการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ไม่สามารถวางแผน จัดระเบียบ และพัฒนางานภายในวัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในด้านการบริหารกิจกรรมและศาสนสมบัติที่มักขาดระบบการจัดเก็บข้อมูลทรัพย์สิน การใช้จ่ายเงินไม่โปร่งใส หรือไม่มีการรายงานบัญชีต่อสาธารณะ ขณะที่ด้านการบริหารและปกครองยังขาดการกระจายงานและมอบหมายหน้าที่ ส่งผลให้ภาระงานตกอยู่กับเจ้าอาวาสเพียงผู้เดียว และเกิดความล่าช้า สถานที่ประกอบพิธี ห้องน้ำ ทางลาดสำหรับผู้สูงอายุ และพื้นที่รองรับผู้มาร่วมกิจกรรม พร้อมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชาวบ้านให้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาวัดอย่างยั่งยืน

โดยให้ชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกับวัด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสันติภิธรรม (นพตล ภิธมฺมฺ) (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการวัด: กรณีศึกษาวัดกำแพงเหนือ ตำบลบ้านสิงห์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า พระภิกษุสามเณร และเยาวชนที่ได้รับการศึกษาในระดับสูง และควรจัดบุคลากรเข้ามาดูแลรับผิดชอบคลังพัสดุของวัด

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากองค์ความรู้จากการวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ผู้วิจัยได้สังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงตามภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยได้เป็นองค์ความรู้ใหม่และสามารถนำไปใช้ได้จริงดังนี้

1. ด้านการบริหารจัดการวัด การจัดการกิจกรรม และศาสนสมบัติ การบริหารจัดการวัดส่วนใหญ่ยังคงอิงระบบจารีตดั้งเดิม โดยเจ้าอาวาสมีบทบาทเป็นผู้นำหลักในการกำหนด

ทิศทางการพัฒนา การจัดกิจกรรมทางศาสนา เช่น วันสำคัญทางพุทธศาสนา งานประเพณีท้องถิ่น หรือการบวชนกขัมมะ มีความต่อเนื่อง แต่ยังขาดการประเมินผล ศาสนสมบัติของวัด เช่น ที่ดิน รายรับ-รายจ่าย ทรัพย์สินถาวร มักขาดระบบบัญชีที่ชัดเจน ทำให้ขาดความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของญาติโยม การวางแผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานภายในวัดยังไม่มีแผนแม่บท ทำให้การใช้งบประมาณหรือการรับบริจาคขาดทิศทาง พบว่า วัดที่มีการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการวัดหรือญาติโยมในการตัดสินใจบริหารจะประสบความสำเร็จมากกว่า

2. ด้านการบริหารและการปกครอง เจ้าอาวาสต้องรับบทบาทในฐานะผู้นำทางจิตใจและผู้บริหารองค์กร ทำให้ภาระงานมาก ระบบการปกครองของวัดอิงตามโครงสร้างของคณะสงฆ์ โดยมีผู้ช่วยเจ้าอาวาสและคณะกรรมการวัดช่วยงาน แต่การแบ่งหน้าที่บางครั้งยังไม่ชัดเจน การบริหารคนภายในวัด เช่น พระภิกษุ สามเณร และลูกศิษย์วัด ยังขาดระบบส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความสามัคคีอย่างเป็นระบบ พบว่า ความสามารถด้านภาวะผู้นำ การสื่อสาร และการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของเจ้าอาวาส มีผลต่อประสิทธิภาพการปกครองวัดอย่างชัดเจน

3. ด้านการให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล วัดมีบทบาทสำคัญในการอำนวยความสะดวกให้ประชาชนในการทำบุญ เช่น งานศพ งานทำบุญวันเกิด ทำบุญขึ้นบ้านใหม่ ฯลฯ โครงสร้างพื้นฐาน เช่น ศาลา ห้องน้ำ เสียงตามสาย ระบบไฟฟ้า ยังเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสะดวกของผู้มาร่วมงาน วัดที่มีระบบจัดการเวลาและพื้นที่อย่างดีจะสามารถรองรับกิจกรรมได้หลายรูปแบบ และลดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผู้จัดงาน การให้คำแนะนำในการจัดงานตามหลักพระธรรมวินัย เช่น การไม่กินเหล้าไปในเรื่องพิธีกรรม ถือเป็นองค์ความรู้ที่จำเป็นสำหรับเจ้าอาวาสในการแนะแนวญาติโยม วัดที่สร้างบรรยากาศสงบ เรียบร้อย สะอาด เป็นมิตร จะเอื้อต่อการบำเพ็ญกุศลของประชาชน

4. ด้านการให้การศึกษา อบรม และสั่งสอน วัดในอำเภอคลองลานยังคงมีบทบาทในด้านการสอนธรรมะแก่ประชาชน เช่น ธรรมะยามเช้า โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา การอบรมเยาวชน เช่น โครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน ยังได้รับความนิยม แต่จำเป็นต้องปรับรูปแบบให้ทันสมัย พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนยังมีจำนวนน้อย และมักไม่มีค่าตอบแทน ทำให้ขาดแรงจูงใจ พบว่าการสอนธรรมะโดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย มีเรื่องเล่า มีสื่อประกอบ และเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน ได้ผลดีกว่าการสอนเชิงวิชาการล้วน ๆ วัดที่มีการประสานความร่วมมือกับโรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานรัฐในด้านการอบรมจริยธรรม จะสามารถสร้างผลกระทบทางสังคมได้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. มหาเถรสมาคมควรให้การพิจารณาสนับสนุนพระสังฆาธิการที่มีความสามารถในการบริหารงานได้อย่างประสิทธิผลเป็นที่ประจักษ์ให้ได้รับตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์
2. คณะสงฆ์ควรมีการปรับปรุงระบบบริหารจัดการ การบัญชีการเงิน และระบบการควบคุมภายในที่มีประสิทธิภาพ
3. คณะสงฆ์ควรกำหนดเป็นนโยบายการบริหารปกครองคณะสงฆ์ โดยกำหนดให้พระสังฆาธิการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การกำกับตรวจสอบ และมีส่วนร่วมการดำเนินกิจการต่าง ๆ ของวัด

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. เจ้าอาวาสควรวางแผนและกำหนดนโยบายกำหนดเป้าหมายวัด วางแผนการใช้ทรัพยากรและกิจกรรมต่าง ๆ
2. พระสงฆ์/ผู้ช่วยเจ้าอาวาสควรปฏิบัติกิจกรรมประจำวันดูแลศาสนสมบัติ จัดกิจกรรมเผยแผ่ธรรมะ ดูแลพระสงฆ์รุ่นใหม่
3. คณะกรรมการวัดควรสนับสนุนและร่วมบริหารจัดการช่วยจัดงานบุญ งานสาธารณะ ประสานงานกับชุมชน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรเพิ่มการวิเคราะห์เพื่อสร้างสมการความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ได้แก่ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการด้านการสาธารณสงเคราะห์ กับผลการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการตามสมการถดถอยพหุคูณ (Stepwise Multiple Regression Analysis)
2. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรจะเปลี่ยนกลุ่มประชากรจากกลุ่มพระสังฆาธิการในอำเภอคลองลาน เป็นเขตตำบลหรืออำเภออื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นให้กว้างมากยิ่งขึ้นจะได้เป็นการส่งเสริมให้วัดต่าง ๆ หันมาตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์มากขึ้น
3. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรเปลี่ยนกลุ่มตัวอย่างจากพระสงฆ์ในวัดให้เป็นประชาชนชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในชุมชนรอบ ๆ บริเวณวัดเพื่อจะได้ศึกษาความคิดเห็นของชุมชนที่มีต่อการบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมต่าง ๆ จะได้นำผลการวิจัยไปปรับปรุงการบริหารงานด้านต่าง ๆ ของวัดให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2549). *พระสงฆ์กับการพัฒนาสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา.
- ธีรวุฒิ ทองโอบฐ. (2544). *การศึกษาการปฏิบัติศาสนกิจของเจ้าอาวาสในจังหวัดร้อยเอ็ด* (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พระครูวินัยธรมานะ หิริธมโม. (2565). ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการบริหารจัดการวัดในอำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 8(5), 69-80.
- พระครูสันติภิธรรม (นพดล ภิธมโต). (2565). รูปแบบการบริหารจัดการวัด: กรณีศึกษา วัดกำแพงเหนือ ตำบลบ้านสิงห์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการบริหาร*, 5(1), 80-90.
- พระราชวรมณี (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2530). การศึกษา : เครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา. *วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์*, 3(3), 2-64.
- พระสนธยา อธิจิตโต. (2567). การพัฒนาการบริหารจัดการวัดสร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส ในจังหวัดนครราชสีมา. *วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ*, 7(6), 184-199.
- สำนักงานเจ้าคณะอำเภอคลองลาน. (2567). *สถิติพระภิกษุจำพรรษา ประจำปี 2567*. กำแพงเพชร: สำนักงานเจ้าคณะอำเภอคลองลาน.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row.